

**ROMÂNIA
JUDEȚUL HUNEDOARA
CONSILIUL JUDEȚEAN**

HOTĂRÂREA nr.203 din 28 august 2019

privind aprobarea notei conceptuale și a temei de proiectare pentru obiectivul de investiții: „Intervenții în regim de urgență privind punerea în siguranță a obiectivelor – *Carcer, Aeraria* - aferente sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa”

CONSILIUL JUDEȚEAN HUNEDOARA;

Având în vedere proiectul de hotărâre nr.206/2019 inițiat de președintele Consiliului Județean Hunedoara Mircea Flaviu Bobora, referatul de aprobare nr.14028/2019, raportul de specialitate nr.14029/2019 al Direcției tehnică și investiții din aparatul de specialitate al Consiliului Județean Hunedoara, Avizul nr.93/2019 al Comisiei de studii, prognoze economico-sociale, buget, finanțe, agricultură, silvicultură, administrarea domeniului public și privat al județului, Avizul nr.94/2019 al Comisiei privind organizarea, dezvoltarea urbanistică, realizarea lucrărilor publice, protecția mediului înconjurător, conservarea monumentelor istorice și de arhitectură, precum și gospodărirea resurselor naturale, Avizul nr.95/2019 al Comisiei pentru administrație publică locală, juridică, apărarea ordinii publice, problemele minorităților, respectarea drepturilor omului și a libertăților cetățenești;

Având în vedere adresa nr.5161/14.08.2019 a Muzeului Civilizației Dacice și Romane, înregistrată la Consiliul Județean Hunedoara cu nr.13886/14.08.2019;

În conformitate cu prevederile art.1 alin.(1) și alin.(2), art.3 și art.4 ale Hotărârii Guvernului nr.907/2016 privind etapele de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor tehnico-economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare;

În baza prevederilor art.173 alin.(1) lit.c și alin.(3) lit.f din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ;

În temeiul prevederilor art.196 alin.(1) lit.a din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.57/2019 privind Codul administrativ;

HOTĂRĂȘTE:

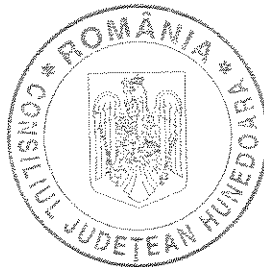
Art.1 Se aprobă nota conceptuală și tema de proiectare pentru obiectivul de investiții ”Intervenții în regim de urgență privind punerea în siguranță a obiectivelor – *Carcer, Aeraria* - aferente sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa” potrivit anexei, care face parte integrantă din prezenta.

Art.2 (1) Prezenta hotărâre va fi dusă la îndeplinire de către conducerea administrativă a Muzeului Civilizației Dacice și Romane și se va comunica celor interesați prin grija Serviciului administrație publică locală, relații publice, A.T.O.P., din cadrul aparatului de specialitate al Consiliului Județean Hunedoara.

(2) Prezenta hotărâre poate fi contestată în termenul și condițiile Legii nr.554/2004 a contenciosului administrativ, cu modificările și completările ulterioare.

PREȘEDINTE,
Mircea Flaviu Bobora

CONTRASEMNEAZĂ:
SECRETAR AL JUDEȚULUI,
Daniel Dan

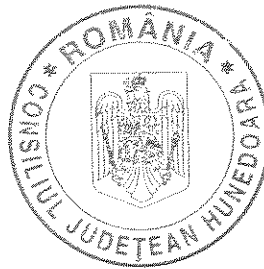

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'DD', located to the right of the official seal.

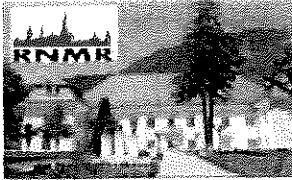
ANEXA LA
HOTĂRÂREA CONSILIULUI JUDEȚEAN HUNEDOARA
NR. 203
din 27.08.2019

Prezenta anexă conține **24 file**

PREȘEDINTE,
Mircea Flaviu BOBORA

AVIZAT:
SECRETAR AL JUDEȚULUI,
Daniel DAN

MUZEUL CIVILIZAȚIEI DACICE ȘI ROMANE

DEVA - 330005, Bd. 1 Decembrie, nr. 39, jud. Hunedoara

Telefon 0254 216 750, 0371 358 095; Fax 0254 212 200

muzeucdr.deva@gmail.com

www.mcdr.ro

euromuse.net

C.I.F. 4521460

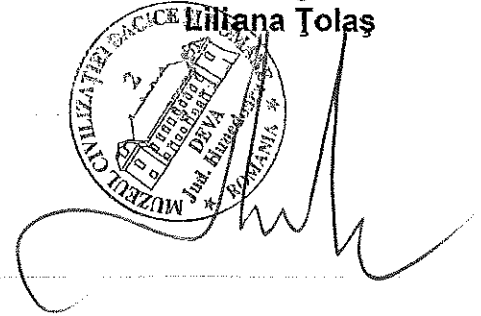

Nr. 5159 din .....14.08.2019.....

Aprob,
Manager,
Liliana Tolaș

NOTĂ CONCEPTUALĂ

Conf. H.G. 907 / 2016, anexa 1

1. Informații generale privind obiectivul de investiții propus

1.1. Denumirea obiectivului de investiții

Intervenții în regim de urgență privind punerea în siguranță a obiectivelor – Carcer, Aeraria – aferente sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa

Sat Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, jud. Hunedoara

1.2. Ordonator principal de credite / investitor

Consiliul Județean Hunedoara

Deva, str. 1 Decembrie 1918, nr. 28, cod poștal 330025

e-mail: cjh@cjhunedoara.ro, tel: 0254.211.350, fax: 0254.230.030

1.3. Ordonator de credite (secundar / terțiar)

Muzeul Civilizației Dacice și Romane

Deva, str. 1 Decembrie 1918, nr. 39, cod poștal 330025

e-mail: muzeucdr.deva@gmail.com; tel: 0254.216.750; fax 0254.212.200

1.4. Beneficiarul investiției

Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Secția de arheologie Sarmizegetusa

Deva, str. 1 Decembrie 1918, nr. 39, cod poștal 330025

e-mail: muzeucdr.deva@gmail.com; tel: 0254.216.750; fax 0254.212.200

2. Necesitatea și oportunitatea obiectivului de investiții propus

2.1. Scurtă prezentare privind:

a) deficiențe ale situației actuale

Vestigiile celor două componente ale forului constau în zidurile perimetrare – situate sub cota de călcare a forului – și fragmente din bolti. Sunt singurele spații subterane boltite din *Forum Vetus*, importante nu doar prin funcția antică și rolul în compoziția generală, arhitecturală și funcțională a ansamblului, dar și prin consistența materială și particularitățile lor constructive.

Până în anii '90 cele două spații erau protejate de acoperiri temporare, instalate după descoperire și cercetarea arheologică. Odată aceste acoperiri înlăturate, deteriorarea vestigiilor s-a manifestat fără întârziere și într-un ritm tot mai intens.

Expuse la intemperii, fără nici o măsură de protecție, nici directă, nici indirectă, ruinele arheologice nu pot fi conservate. Ca urmare a celor arătate, astăzi cele două spații suferă de pe urma unor procese de deteriorare accelerate, care riscă să conducă imediat la prăbușirea fragmentelor de boltă și să deterioreze ireversibil zidurile și detaliile arhitecturale – trepte, montanți – ale celor două construcții.

b) efectul pozitiv previzionat prin realizarea obiectivului de investiții

Efectul pozitiv anticipat se poate prezenta astfel:

- Oprirea proceselor de deteriorare prin intervenția de urgență – acoperire de protecție, temporară și reversibilă și sprijiniri locale ale structurilor de zidărie și fragmentelor de boltă;
- Prin intervențiile de conservare și restaurare se va asigura un nivel minim necesar de conservare pentru toate vestigiile, prin adoptarea cu prioritate a măsurilor de consolidare structurală și conservare a materialelor și alcătuirilor istorice. Față de acest palier calitativ minimal, se va urmări adoptarea de măsuri de restaurare, protecție și interpretare prin intervenții de arhitectură și amenajare, astfel încât efectul final să fie cât mai bun atât în raport cu obiectivul conservării pentru generațiile viitoare a sitului arheologic, cât și cu obiectivul interpretării și creșterii accesibilității (fizice și intelectuale).

c) impactul negativ previzionat în cazul nerealizării obiectivului de investiții

Nepunerea în aplicare a unui proiect coerent de punere în siguranță și apoi de conservare, restaurare și punere în valoare a celor două componente ale sitului va conduce fără îndoială la agravarea accelerată a stării fizice, ceea ce va genera pierderi ireversibile de substanță și o depreciere a valorii întregului ansamblu.

2.2. Prezentarea, după caz, a obiectivelor de investiții cu aceleași funcțiuni sau funcțiuni similare cu obiectivul de investiții propus, existente în zonă, în vederea justificării necesității realizării obiectivului de investiții propus

Dintre numeroasele monumente care alcătuiesc situl arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa, doar amfiteatrul face obiectul unui proiect de restaurare și punere în valoare, finanțat cu fonduri europene, prin POR 5.1, aflat în faza de contractare pentru proiectul tehnic. Valoarea investiției preconizate în acest punct este de 5 milioane de euro. Alte monumente istorice importante din zonă – fie situri arheologice, fie clădiri medievale și post-medievale – nu fac obiectul investițiilor cu scop de restaurare și punere în circuit de vizitare, deși multe dintre ele sunt de o valoare excepțională.

La Ulpia Traiana Sarmizegetusa, celelalte monumente care alcătuiesc situl – și în special *Forum Vetus*, principalul ansamblu arhitectural-urbanistic și, în Antichitate, nucleul politico-administrativ al orașului – necesită intervenții de restaurare și punere în valoare consistente, pentru a înlătura riscurile de a pierde componente importante și pentru a pune pe alte coordonate experiența de vizitare pe care situl o oferă.

Investiția preconizată pentru cele două componente, *Carcer* și *Aeraria*, este deci extrem de necesară și ea va trebui urmată în cel mai scurt timp de alte investiții, pentru ansamblul forumului și pentru celelalte monumente ale sitului.

2.3. Existența, după caz, a unei strategii, a unui master plan ori a unor planuri similare, aprobate prin acte normative, în cadrul cărora se poate încadra obiectivul de investiții propus

- *Strategia de dezvoltare teritorială a României. România policentrică 2035. Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni* (Ministerul Dezvoltării Regionale, Administrației Publice și Fondurilor Europene, 2017, aprobată de Senat, în procedură legislativă la Camera Deputaților) include la capitolul acțiuni (art. 4.3.2.8) „Reabilitarea, conservarea și introducerea în circuitul turistic a obiectivelor de patrimoniu din mediul rural, cu precădere în comunele cu o concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național (cf. Legii nr. 5/2000)”; comuna Sarmizegetusa este înscrisă în lista unităților administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a valorilor de patrimoniu cultural de interes național (v. mai jos 5.i)
- *Planul de dezvoltare a Județului Hunedoara, 2014-2020* (aprobat prin HCJ 131/2017), cap. II.2 Planul de acțiuni, programe, proiecte și măsuri, II.2.1 Planul județean de acțiuni și proiecte, include proiectul „Conservare, restaurare la Amfiteatru și Forul din cadrul sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa”.

2.4. Existența, după caz, a unor acorduri internaționale ale statului care obligă partea română la realizarea obiectivului de Investiții

Nu există acorduri internaționale care să oblige partea română în mod direct și explicit să intervină pentru protejarea sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa. Există însă mai multe prevederi de ordin general, cuprinse în tratate internaționale de profil la care România este parte, care impun statelor membre să aloce resurse suficiente pentru protejarea corespunzătoare a patrimoniului cultural (și natural) propriu. Dintre acestea menționăm:

- *Convenția pentru salvagardarea patrimoniului arhitectural al Europei* (Consiliul Europei, Granada, 1985, ratificată de România prin L. 157/1997), art. 10 – Fiecare parte se angajează să adopte politici de conservare integrată, care: 2. să promoveze programe de restaurare și întreținere a patrimoniului arhitectural;
- *Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic* (Consiliul Europei, La Valetta, 1992, ratificată de România prin L. 150/1997), art. 4 – Fiecare parte se angajează să aplice măsuri de protecție fizică a patrimoniului arheologic, care să prevadă, în funcție de împrejurări: (ii) conservarea și întreținerea patrimoniului arheologic, de preferință pe locul lui de origine; art. 9 – Fiecare parte se angajează să: (ii) promoveze accesul publicului la elementele importante ale patrimoniului său arheologic, îndeosebi la situri, și să încurajeze expunerea publică a unor bunuri arheologice selecționate.

2.5. Obiective generale, preconizate a fi atinse prin realizarea investiției

Obiectivele generale ale proiectului sunt: **conservare, interpretare și prezentare**. Astfel, în ordinea priorităților, primul obiectiv care trebuie atins este cel al conservării, adică al asigurării transmiterii monumentelor în formă integră către generațiile viitoare. Acest obiectiv este indisolubil legat de următorul, interpretare și prezentare: doar un sit bine înțeles de către categoriile diferite de vizitatori poate să suscite interes continuu, să își mențină relevanța socială și, ca atare, să poată fi întreținut, cercetat și utilizat. Dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite cumulativ, monumentul restaurat poate fi curând abandonat și se poate ajunge din nou în situație de risc.

3. Estimarea suportabilității investiției publice

3.1. Estimarea cheltuielilor pentru execuția obiectivului de investiții, luându-se în considerare, după caz:

- costurile unor investiții similare realizate

Necesarul de fonduri real, în cazul unui proiect de restaurare și, mai ales, în cazul unei restaurări de sit arheologic poate rezulta doar în urma cercetării aplicate amănunțite și a elaborării unui plan de conservare, eșalonat pe termen scurt și mediu. Deocamdată pentru Ulpia Traiana Sarmizegetusa un asemenea plan nu există.

Comparația cu investiții realizate la obiective similare – în cazul de față monumente arheologice conservate fragmentar – nu ajută, date fiind particularitățile morfologice, constructive, de amplasament sau de microclimat, care influențează mecanismele de degradare. Specificul fiecărui caz în parte – și chiar diferențele de cazuistică și metodologie între obiecte aparținând aceluiași sit – determină diferențe considerabile între valorile investițiilor de la caz la caz.

Investiții recente de restaurare și amenajare pentru punerea în valoare a unor monumente istorice de tip arheologic s-au orientat către limite maxime de finanțare din fondurile europene, atingând sau chiar depășind în unele cazuri 10 milioane Euro. Exemple care pot fi invocate în acest sens sunt: Cetatea Capidava, Cetatea Sucevei, Cetatea Rupea etc. În cazul sitului Sarmizegetusa Regia, valoarea estimată depășește 30 milioane Euro.

În cazul de față, dată fiind dimensiunea redusă a celor două componente ale sitului și natura problemelor pe care le ridică restaurarea și punerea lor în valoare, se va propune un scenariu de intervenție cu valoare de 275 000 euro. Acesta va fi urmat ulterior de alte intervenții, dedicate ansamblului forului și altor componente ale sitului.

- standarde de cost pentru investiții similare

Nu există standarde de cost pentru domeniul restaurării monumentelor istorice. Fiecare monument istoric pune probleme diferite, influențate de starea de conservare, de etapele de transformare, de gradul de cunoaștere a monumentului și de caracteristicile amplasamentului și ale elementelor constructive, ceea ce face imposibilă definirea unor standarde de cost pentru proiectare sau pentru execuție.

3.2. Estimarea cheltuielilor pentru proiectarea, pe faze, a documentației tehnico-economice aferente obiectivului de investiție, precum și pentru elaborarea altor studii de specialitate în funcție de specificul obiectivului de investiții, inclusiv cheltuielile necesare pentru obținerea avizelor, autorizațiilor și acordurilor prevăzute de lege

Calculul valorii de investiție este realizat prin apel la valorile medii estimate propuse prin Ordinul MLPAT 11/N/1994, corelat cu Onorariile de referință ale Ordinului Arhitecților din România, aprobate la Conferința națională din 30-31 mai 2005, astfel: suprafața construită totală 275 mp x 1 000 euro / mp = 275 000 euro.

Baza de calcul a costurilor pentru proiectare, inclusiv studiile și documentațiile de fundamentare necesare poate fi Ordinul MLPAT 11/N/1994, preluat în Onorariile de referință ale Ordinului Arhitecților din România, aprobate la Conferința națională din 30-31 mai 2005, unde pentru valori de investiție cuprinse între 120 000 și 360 000 euro și grad de complexitate mare, onorariul de proiectare este de 8,4 %, la care se adaugă cheltuielile indirecte și serviciile care depășesc misiunile de bază. O astfel de estimare, aplicată la valoarea investiției de 275 000 euro conduce la aprecierea valorii cheltuielilor pentru proiectare la 23 100 euro pentru toate fazele de proiectare, neincluzând studiile și cercetările de fundamentare, fără să se ia în considerare cheltuielile indirecte și serviciile care depășesc misiunile de bază. Se poate considera astfel o valoare totală a cheltuielilor de proiectare de minimum 40 000 euro.

Având în vedere gradul de dificultate și cel de detaliere cerute pentru elaborarea DALI și stabilirea astfel a indicatorilor tehnico-economici ai proiectului, ponderea acestei faze de proiectare în totalul costurilor de proiectare trebuie să fie de minimum 50%.

Valoarea reală de investiție va putea fi stabilită doar după elaborarea DALI.

3.3. Surse identificate pentru finanțarea cheltuielilor estimate (în cazul finanțării nerambursabile se va menționa programul operațional/axa corespunzătoare, identificată)

Intervențiile de urgență la componentele *Carcer* și *Aeraria* ale sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa, parte din investiția de conservare, restaurare și punere în valoare a acestor două obiective, sunt finanțate prin bugetul Consiliului Județean Hunedoara.

Ulterior, având în vedere diversitatea și gravitatea problemelor de rezolvat, va trebui analizată posibilitatea de a finanța alte investiții – precum cele pentru conservarea, restaurarea și punerea în valoare a întregului ansamblu al Forului.

4. Informații privind regimul juridic, economic și tehnic al terenului și/sau construcției existente

---

Terenul și construcțiile vizibile – ruine arheologice – sunt proprietate publică a Consiliului Județean Hunedoara, aflate în administrarea Muzeului Civilizației Dacice și Romane, Deva.

Terenul, intravilan, cu o suprafață totală de 14 042 m², este înscris în cartea funciară a Comunei Sarmizegetusa cu nr. 60267.

Terenul face parte din situl arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa, monument istoric protejat prin lege (v. infra, 5.J).

5. Particularități ale amplasamentului / amplasamentelor propus(e) pentru realizarea obiectivului de investiții

a) descrierea succintă a amplasamentului/amplasamentelor propus(e) (localizare, suprafața terenului, dimensiuni în plan)

Situl este amplasat la limita vestică a Depresiunii Hațegului, la 17 km de orașul Hațeg – pe unde se realizează legătura cu Valea Mureșului, la nord și cu Valea Jiului la sud – și la 8 km de Porțile de Fier ale Transilvaniei – pe unde se realizează legătura cu Banatul.

Suprafața sitului antic este estimată la 33 ha *intra muros* și încă 60-80 ha în afara zidurilor de incintă ale orașului, ocupate de monumente publice, locuire și necropole.

Cele două monumente care fac obiectul proiectului sunt amplasate în *Forum Vetus*, în zona mediană a basilicii și în extremitatea sa estică. *Aeraria* ocupă o suprafață totală de 202 mp (16,7 x 12,1 m), iar *Carcer* de 71,5 mp (9,4 x 7,6 m).

b) relațiile cu zone învecinate, accesuri existente și/sau căi de acces posibile

Forum Vetus, ansamblul în care se găsesc cele două construcții vizate de proiect, este amplasat în centrul orașului antic, la intersecția principalelor axe ale structurii urbane, *Cardo Maximus* și *Decumanus Maximus*. Accesul în forum se află la mijlocul laturii nordice, pe latura opusă basilicii. Cele două monumente *Aeraria* și *Carcer* sunt accesibile din spațiul basilicii.

c) surse de poluare existente în zonă

Conform raportării periodice a Agenției pentru Protecția Mediului (APM) Hunedoara.

d) particularități de relief

Terenul este plat, cu o ușoară pantă generală descendentă de la sud spre nord.

e) nivel de echipare tehnico-edilitară a zonei și posibilități de asigurare a utilităților

Imobilul nu este racordat la rețele tehnico-edilitare. Este de anticipat racordarea forului la rețeaua de alimentare cu energie electrică, pentru asigurarea iluminatului ambiental și arhitectural.

f) existența unor eventuale rețele edilitare în amplasament care ar necesita relocare/protejare, în măsura în care pot fi identificate

Nu este cazul.

g) posibile obligații de servitute

Nu sunt.

h) condiționări constructive determinate de starea tehnică și de sistemul constructiv al unor construcții existente în amplasament, asupra cărora se vor face lucrări de intervenții, după caz

Cele două componente vizate de proiect sunt structuri din zidărie de piatră sumar cioplite, legată cu mortar de var și bolți în plin cintru fragmentare, realizate din piatră, cu asize de cărămidă. Starea de conservare a ruinelor este medie și rea, în curs de deteriorare, ceea ce face necesară o intervenție rapidă – cu componente de intervenție de urgență – pentru restaurarea ansamblului.

Starea de ruină a tuturor vestigiilor arheologice construite din cadrul sitului impune o abordare specifică de restaurare, care exclude reconstrucția și necesită lucrări de consolidare / stabilizare și de restaurare prin integrări și completări. Se acceptă și adăugarea de elemente de zidărie cu rol de protecție. Intervenția asupra vestigiilor va trebui proiectată și executată respectând exigențele specifice și utilizând personal atestat pentru restaurarea componentelor artistice – piatră. Pentru orice completare este necesară o bună cunoaștere a materialelor și tehnicilor și o bună capacitate de a le reproduce sau asimila.

- i) reglementări urbanistice aplicabile zonei conform documentațiilor de urbanism aprobate - plan urbanistic general/plan urbanistic zonal și regulamentul local de urbanism aferent

Conform P.U.G. Comuna Sarmizegetusa.

- j) existența de monumente istorice/de arhitectură sau situri arheologice pe amplasament sau în zona imediat învecinată; existența condițiilor specifice în cazul existenței unor zone protejate

Amplasamentul studiat este protejat prin legislația specifică privind patrimoniul cultural, prin suprapunerea mai multor categorii de protecție, astfel:

- LMI: „Colonia Augusta Dacica Ulpia Traiana Sarmizegetusa”, înscris în LMI 2015 a județului Hunedoara cu nr. 104, cod. HD-I-s-A-03205, sat Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, în baza L. 422/2001; conform legii (art. 2.2), activitățile și măsurile de protejare a monumentelor istorice se realizează în interes public;
- RAN: „Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa”, nr. 91063.01;
- ZIAP: situl face parte dintr-o zonă de interes arheologic prioritar, declarată prin OMCC nr. 2483 / 12.12.2006, în baza OG nr. 43/2000 – zona „Ulpia Traiana Sarmizegetusa”; conform legii (art. 2.2.i), cercetarea științifică, protejarea și punerea în valoare sunt de importanță excepțională pentru istoria și cultural națională și (art. 21.1) dezvoltarea durabilă a zonelor de interes arheologic prioritar este obiectiv de interes național; protejarea și punerea în valoare a patrimoniului din aceste zone sunt, în condițiile legii, cauză de utilitate publică;
- L. 5/2000, Anexa III:
  - I. Valori de patrimoniu cultural de interes național (monumente istorice de valoare națională excepțională), 2. Monumente și situri arheologice, h) Orașe antice,
    - h) 7. „Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa – capitala provinciei romane Dacia”, comuna Sarmizegetusa, satul Sarmizegetusa;
  - II. Unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național,
    - Comuna Sarmizegetusa.
- Arie naturală protejată, HG 2151/2004: situl face parte din Parcul natural intitulat „Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului”;
- Geoparc UNESCO: situl este cuprins în teritoriul Hațeg UNESCO Global Geopark, înscris în 2005 și confirmat în 2015.

6. Descrierea succintă a obiectivului de investiții propus, din punct de vedere tehnic și funcțional

---

Istoric

Întemeiată în anul 108 p. Chr., Colonia Dacica Sarmizegetusa, găzduia sediul procuratorului financiar al provinciei. Sediul guvernatorului se afla la Apulum (Alba Iulia), dar unul dintre scaunele sale de judecată (tribunal) se afla însă la Sarmizegetusa.

În primă fază, construcțiile coloniei erau realizate din lemn, planul așezării fiind unul tipic, cu formă dreptunghiulară, delimitat de un sistem de fortificații din care se pot distinge în prezent doar valul și șanțurile (asemănător unui castru). Planimetria orașului era organizată ortogonal, având ca reper cele două drumuri principale, *Cardo Maximus* (nord-sud) și *Decumanus Maximus* (est-vest), care se intersectau în fața forului.

Forum Vetus, Forum Novum

Spre sfârșitul domniei lui Traian (116/117 p. Chr.), se finalizează construcția unui for (denumit de istorici *Forum Vetus*), realizat din piatră, de dimensiuni mai mari și așezat peste forul de lemn. Acesta

păstrează poziția centrală în cadrul orașului, la intersecția *Cardo* cu *Decumanus*. Ulterior, în perioada împăratului Antoninus Pius (138-161 p. Chr.) acestui for de piatră i se aduc îmbunătățiri și se construiește spre sud un alt for, nou (*Forum Novum*).

Basilica

Forum vetus era alcătuit din mai multe încăperi, cea mai importantă fiind basilica iudiciaria. Așa cum îi spune și numele, aceasta servea activităților politice și în primul rând administrarea justiției.

Aeraria

În centrul basilicii se afla Curia, sediul senatului sau al ordinului decurionilor (*ordo decurionum*). Curia era totodată un sanctuar (*aedes*) închinat unei divinități. În cazul acesta, divinitatea tutelară era Concordia ordinis, personificarea bunei înțelegeri care se cuvenea să domnească în rândurile decurionilor. Sub curia au fost amenajate două încăperi subterane (*Aeraria*), cu funcția de camere de tezaur.

Carcer

În extremitățile vestică și estică ale basilicii se află câte un tribunal. Ambele clădiri aveau aspectul unor temple. Cel de est a fost transformat într-un *Augusteum*, destinat cultului imperial. În subsolul tribunalului de vest a fost amenajată o închisoare (*Carcer*) pentru cel ce urma să fie judecat, în vreme ce deasupra se aflau judecătorii.

a) destinație și funcțiuni

Terenul pe care este amplasat monumentul istoric este teren cu **destinație specială (TDS)**, iar din punct de vedere al destinației, situl se încadrează în categoria **construcții administrative și social-culturale (CAS)**. Destinația sitului este culturală, cu funcțiune mixtă, turistică și de cercetare.

Cele două monumente vor fi integrate în traseele de vizitare a sitului și vor fi direct accesibile vizitatorilor. De asemenea, construcțiile de protecție vor putea funcționa ca platforme de observație.

b) caracteristici, parametri și date tehnice specifice, preconizate

Intervenția în regim de urgență trebuie să constea în lucrări temporare și reversibile, care să asigure protejarea vestigiilor până la punerea în operă a lucrărilor de conservare, restaurare și punere în valoare.

Lucrările de conservare și restaurare trebuie să adere la principiile curente ale intervenției asupra patrimoniului construit – minima intervenție, compatibilitatea, reversibilitatea (cât de mult se poate) și diferențierea – și să respecte exigențele tehnice specifice – utilizarea materialelor compatibile cu cele istorice și a tehnicilor de prelucrare și punere în operă care să le reproducă pe cele istorice, cu grijă extremă pentru detaliu și calitate a proiectării și execuției.

Detalierea acestor caracteristici va fi realizată în acord cu prevederile studiului istoric-arhitectural de fundamentare a intervenției, care va integra toate aspectele relevante, de la mediul natural, la aspectele arhitecturale ale monumentului istoric și la peisajul arheologic.

Cerințe specifice (enumerarea și caracteristicile sunt orientativă și pot suferi modificări argumentate), în raport cu cele patru planuri ale intervenției:

i) intervenție de urgență

- oprirea proceselor de degradare, protejarea ruinelor și punerea în siguranță, prin lucrări de sprijinire și de acoperire, temporare și reversibile;
- cele două obiective nu vor fi vizitabile până la realizarea lucrărilor de restaurare și punere în valoare;

ii) intervenții directe

- conservarea materialelor și a alcătuirilor constructive, cu respectarea caracteristicilor istorice (materiale, elemente și alcătuirii constructive, tehnici de construcție);
- integrarea lacunelor în zidării și suprafețele de finisaj;
- completări cu rol de restabilire a integrității structurale și cu rol de protecție;

iii) Intervenții indirecte

- acoperiri cu rol de protecție – minimale și integrate în peisajul arheologic; se vor prevedea doar dacă se dovedesc necesare, în urma studiilor de fundamentare;
- sistematizare verticală în proximitatea celor două componente, pentru îndepărtarea apelor și pentru restabilirea nivelurilor de călcare corespunzătoare;
- controlul vegetației în apropierea vestigiilor arheologice: în anumite situații, vegetația invazivă care pune în pericol monumentele trebuie eliminată și controlată ulterior intervenției;
- colectare și dirijare a apelor meteorice.

iv) Interpretare și prezentare

- integrarea celor două componente în circuitele de vizitare a sitului;
- diferențierea suprafețelor interioare față de cele exterioare, prin tratamente minimale;
- recuperarea și exprimarea fizică a nivelurilor de călcare antice, atât în spațiile subterane, *Carcer* și *Aeraria*, cât și în cele care le suprapuneau, tribunalul și curia;
- amenajare de platforme de observație, cu rol de explicitare a construcțiilor antice, prin recuperarea nivelului de călcare din principalele spații – tribunal, curia – și restabilire a relațiilor spațiale cu celelalte componente ale ansamblului și ale sitului (aceleași cu acoperirile cu rol de protecție);
- signalistică și panotaje – urmărind cerințele de claritate și lizibilitate, cu cele de discreție; corelate cu un program de interpretare și prezentare a întregului ansamblu al forului și cu concepția generală de interpretare și prezentare a sitului.

c) durata minimă de funcționare apreciată corespunzător destinației/funcțiunilor propuse

În raport cu reglementările în vigoare privitoare la durata normală de funcționare a mijloacelor fixe (HG 2139/2004), în cazul sitului Ulpia Traiana Sarmizegetusa se poate considera că această perioadă este depășită. Prin intervențiile care se vor efectua se prelungește durata normală de utilizare cu până la 20%, adică, pentru destinație culturală, 8-12 ani. Într-o privire realistă, durata de funcționare a sitului, cu amenajările și în configurația propusă prin proiect poate fi apreciată între 20 și 30 de ani. Se are astfel în vedere un interval maxim de timp până la care se apreciază că atât soluțiile constructive, cât și cerințele funcționale și modalitățile de prezentare și interpretare a ansamblului vor deveni perimate (apreciere care corespunde încadrării din HG 2139/2004, Anexa 1, grupa 1.6. – Construcții de locuințe și social-culturale, subgrupa 1.6.8. – Alte construcții de locuințe și social-culturale neregăsite în grupa 1.6.).

Durata de funcționare depinde de executarea constantă a lucrărilor de întreținere și reparații curente, prevăzute prin proiect.

Durata de viață a monumentului istoric este considerată nelimitată. Perspectiva abordării conservării patrimoniului cultural este cea a transmiterii valorilor protejate către viitor, fără termen de prescriere.

d) nevoi/solicitări funcționale specifice

Principalele solicitări funcționale specifice sunt cele impuse de protejarea corespunzătoare a vestigiilor și de prezentarea și punerea în valoare a sitului.

Protejarea vestigiilor: trebuie evaluate cu maximă exigență vestigiile pentru a stabili categoriile de protecție corespunzătoare; acestea pot varia între realizarea de construcții de protecție și măsuri minimale de protecție a suprafețelor și a terminației superioare a zidurilor. Construcțiile de protecție, acolo unde se dovedesc necesare (doar dacă nu se găsesc alte soluții), trebuie proiectate pentru a răspunde corelat cerințelor de protecție, rezistență, estetică și integrare în peisaj. Pentru toate intervențiile se va studia și posibilitatea utilizării de acoperiri verzi și protecții vegetale (tip *soft capping*).

Vizitarea sitului: toate solicitările funcționale din acest capitol trebuie gândite în raport cu cerințele și așteptările actuale în raport cu siturile arheologice deschise pentru vizitare.

Infrastructura de interpretare trebuie să cuprindă infrastructură fizică, constând în trasee de vizitare, panotaje, sisteme de expunere, dar și infrastructură virtuală și umană.

O condiție de bază a proiectului trebuie să fie creșterea accesibilității fizice și intelectuale a sitului; se va studia posibilitatea de a prevedea un circuit liber de bariere fizice, pentru vizitatori cu deficiențe locomotorii. De asemenea, se vor prevedea dispozitive de expunere și de interpretare pentru vizitatorii nevăzători.

7. Justificarea necesității elaborării, după caz, a

studiului de fezabilitate în cadrul proiectelor/proiectelor majore de investiții

Nu este cazul – proiectul nu se încadrează în categoria proiectelor majore de investiții, conform HG 907/2016, art. 2.d.

expertizei tehnice și, după caz, a auditului energetic ori a altor studii de specialitate, audituri sau analize relevante, inclusiv analiza diagnostic, în cazul intervențiilor la construcții existente

Starea de conservare precară a ruinelor arheologice în ansamblu face imperios necesară expertizarea tehnică în regim de urgență a întregului sit. Complexitatea și particularitățile constructive ale elementelor sale fac necesară o componentă de cercetare și experimentare (încercări pe materiale, probe de laborator etc.), care să permită atingerea unui grad de cunoaștere a comportamentului structural cât mai ridicat. Fără expertizare, nu se pot realiza intervenții de natură structurală, conform L. 10/1995.

unui studiu de fundamentare a valorii resursei culturale referitoare la restricțiile și permisivitățile asociate cu obiectivul de investiții, în cazul intervențiilor pe monumente istorice sau în zone protejate

Cerințele în vigoare privitoare la parcursul de elaborare a unui proiect de intervenție asupra unui monument istoric includ și evaluarea resursei culturale, transpusă într-un studiu de fundamentare specific. Necesitatea acestui studiu este prevăzută în conținutul-cadru al documentațiilor tehnico-economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice (HG nr. 907/2016, anexa 4, art. 3.4, anexa 5, art. 7.6.d) și în documentele de reglementare a activității de avizare în domeniul monumentelor istorice, emise de Ministerul Culturii (Dispoziția MCC nr. 4300/VN/2005).

Având în vedere regimul multiplu de protecție incident în cazul sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa, studiul de fundamentare va trebui să trateze integrat aspectele culturale și cele naturale, care conferă valoare sitului.

Director,

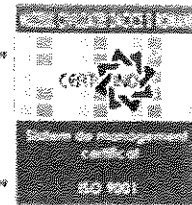
Adriana Ardeu

MUZEUL CIVILIZAȚIEI DACICE ȘI ROMANE

DEVA - 330005, Bd. 1 Decembrie, nr. 39, jud. Hunedoara
Telefon 0254 216 750, 0371 358 095; Fax 0254 212 200
muzeucdr.deva@gmail.com
www.mcdr.ro euromuse.net

C.I.F. 4521460

Nr. 5160 din 14.08.2019

TEMĂ DE PROIECTARE PENTRU

**Intervenții în regim de urgență privind punerea în siguranță a
obiectivelor – Carcer, Aeraria – aferente sitului arheologic
Ulpia Traiana Sarmizegetusa**

conform H.G. nr. 907/2016, Anexa 2

1. INFORMAȚII GENERALE

1.1. Denumirea obiectivului de investiții

Intervenții în regim de urgență privind punerea în siguranță a obiectivelor *Carcer* și *Aeraria* aferente sitului arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa

1.2. Ordonator principal de credite

Consiliul Județean Hunedoara

Deva, str. 1 Decembrie 1918, nr. 28, cod poștal 330025

e-mail: cjh@cjhunedoara.ro, tel: 0254.211.350, fax: 0254.230.030

1.3. Ordonator de credite terțiar

Muzeul Civilizației Dacice și Romane

Deva, str. 1 Decembrie 1918, nr. 39, cod poștal 330025

e-mail: muzeucdr.deva@gmail.com; tel: 0254.216.750; fax 0254.212.200

1.4. Beneficiarul investiției

Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Secția de arheologie Sarmizegetusa

Deva, str. 1 Decembrie 1918, nr. 39, cod poștal 330025

e-mail: muzeucdr.deva@gmail.com; tel: 0254.216.750; fax 0254.212.200

1.5. Elaboratorul temei de proiectare

Institutul Național al Patrimoniului

București, Sector 4, Strada Ienăchiță Văcărescu, nr. 16, cod poștal 040157

e-mail: secretariat@patrimoniu.ro; tel: 021.336.6073; fax 021.336.99.04

2. DATE DE IDENTIFICARE A OBIECTIVULUI DE INVESTIȚII

2.1. Informații privind regimul juridic, economic și tehnic al terenului și/sau al construcției existente, documentație cadastrală

Terenul și construcțiile vizibile – ruine arheologice – sunt proprietate publică a Consiliului Județean Hunedoara, aflate în administrarea Muzeului Civilizației Dacice și Romane, Deva.

Terenul, intravilan, cu o suprafață totală de 14 042 m², este înscris în cartea funciară a Comunei Sarmizegetusa cu nr. 60267.

Terenul face parte din situl arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa, monument istoric protejat prin lege (v. infra, 2.2.j).

2.2. Particularități ale amplasamentului propus pentru realizarea obiectivului de investiții, după caz

a) descrierea succintă a amplasamentului/amplasamentelor propus/propuse (localizare, suprafața terenului, dimensiuni în plan)

Situl este amplasat la limita vestică a Depresiunii Hațegului, la 17 km de orașul Hațeg – pe unde se realizează legătura cu Valea Mureșului, la nord și cu Valea Jiului la sud – și la 8 km de Porțile de Fier ale Transilvaniei – pe unde se realizează legătura cu Banatul.

Suprafața sitului antic este estimată la 33 ha *intra muros* și încă 60-80 ha în afara zidurilor de incintă ale orașului, ocupate de monumente publice, locuire și necropole.

Cele două monumente care fac obiectul proiectului sunt amplasate în *Forum Vetus*, în zona mediană a basilicii și în extremitatea sa estică. *Aeraria* ocupă o suprafață totală de 202 mp (16,7 x 12,1 m), iar *Carcer* de 71,5 mp (9,4 x 7,6 m).

b) relațiile cu zone învecinate, accesuri existente și/sau căi de acces posibile

Forum Vetus, ansamblul în care se găsesc cele două construcții vizate de proiect, este amplasat în centrul orașului antic, la intersecția principalelor axe ale structurii urbane, *Cardo Maximus* și *Decumanus Maximus*. Accesul în forum se află la mijlocul laturii nordice, pe latura opusă basilicii. Cele două monumente *Aeraria* și *Carcer* sunt accesibile din spațiul basilicii.

c) surse de poluare existente în zonă

Conform raportării periodice a Agenției pentru Protecția Mediului (A.P.M.) Hunedoara.

d) particularități de relief

Terenul este plat, cu o ușoară pantă generală descendentă de la sud spre nord.

e) nivel de echipare tehnico-edilitară al zonei și posibilități de asigurare a utilităților

Imobilul nu este racordat la rețele tehnico-edilitare. Este de anticipat racordarea forului la rețeaua de alimentare cu energie electrică, pentru asigurarea iluminatului ambiental și arhitectural.

- d) existența unor eventuale rețele edilitare în amplasament care ar necesita relocare/protejare. în măsura în care pot fi identificate

Nu este cazul.

- g) posibile obligații de servitute

Nu sunt.

- h) condiționări constructive determinate de starea tehnică și de sistemul constructiv al unor construcții existente în amplasament, asupra cărora se vor face lucrări de intervenții, după caz

Cele două componente vizate de proiect sunt structuri din zidărie de piatră sumar cioplite, legată cu mortar de var și bolți în plin cintru fragmentare, realizate din piatră, cu asize de cărămidă. Starea de conservare a ruinelor este medie și rea, în curs de deteriorare, ceea ce face necesară o intervenție rapidă – cu componente de intervenție de urgență – pentru restaurarea ansamblului. Starea de ruină a tuturor vestigiilor arheologice construite din cadrul sitului impune o abordare specifică de restaurare, care exclude reconstrucția și necesită lucrări de consolidare / stabilizare și de restaurare prin integrări și completări. Se acceptă și adăugarea de elemente de zidărie cu rol de protecție. Intervenția asupra vestigiilor va trebui proiectată și executată respectând exigențele specifice și utilizând personal atestat pentru restaurarea componentelor artistice – piatră. Pentru orice completare este necesară o bună cunoaștere a materialelor și tehnicilor și o bună capacitate de a le reproduce sau asimila.

- i) reglementări urbanistice aplicabile zonei conform documentațiilor de urbanism aprobate – plan urbanistic general/plan urbanistic zonal și regulamentul local de urbanism aferent

Conform P.U.G. Comuna Sarmizegetusa.

- j) existența de monumente istorice/de arhitectură sau situri arheologice pe amplasament sau în zona imediat învecinată; existența condiționărilor specifice în cazul existenței unor zone protejate sau de protecție

Amplasamentul studiat este protejat prin legislația specifică privind patrimoniul cultural, prin suprapunerea mai multor categorii de protecție, astfel:

- LMI: „Colonia Augusta Dacica Ulpia Traiana Sarmizegetusa”, înscris în LMI 2015 a județului Hunedoara cu nr. 104, cod. HD-I-s-A-03205, sat Sarmizegetusa, com. Sarmizegetusa, în baza L. 422/2001; conform legii (art. 2.2), activitățile și măsurile de protejare a monumentelor istorice se realizează în **interes public**;
- RAN: „Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa”, nr. 91063.01;
- ZIAP: situl face parte dintr-o zonă de interes arheologic prioritar, declarată prin OMCC nr. 2483 / 12.12.2006, în baza OG nr. 43/2000 – zona „Ulpia Traiana Sarmizegetusa”; conform legii (art. 2.2.i), cercetarea științifică, protejarea și punerea în valoare sunt de importanță excepțională pentru istoria și cultural națională și (art. 21.1) dezvoltarea durabilă a zonelor de interes arheologic prioritar este obiectiv de **interes național**; protejarea și punerea în valoare a patrimoniului din aceste zone sunt, în condițiile legii, cauză de **utilitate publică**;

- L. 5/2000, Anexa III:
  - I. Valori de patrimoniu cultural de interes național (monumente istorice de valoare națională excepțională), 2. Monumente și situri arheologice, h) Orașe antice,
    - h) 7. „Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa – capitala provinciei romane Dacia”, comuna Sarmizegetusa, satul Sarmizegetusa;
  - II. Unități administrativ-teritoriale cu concentrare foarte mare a patrimoniului construit cu valoare culturală de interes național,
    - Comuna Sarmizegetusa.
- Arie naturală protejată, HG 2151/2004: situl face parte din Parcul natural intitulat „Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului”;
- Geoparc UNESCO: situl este cuprins în teritoriul Hațeg UNESCO Global Geopark, înscris în 2005 și confirmat în 2015.

2.3. Descrierea succintă a obiectivului de investiții propus din punct de vedere tehnic și funcțional:

Istorie

Întemeiată în anul 108 p. Chr., Colonia Dacica Sarmizegetusa, găzduia sediul procuratorului financiar al provinciei. Sediul guvernatorului se afla la Apulum (Alba Iulia), dar unul dintre scaunele sale de judecată (tribunal) se afla însă la Sarmizegetusa.

În primă fază, construcțiile coloniei erau realizate din lemn, planul așezării fiind unul tipic, cu formă dreptunghiulară, delimitat de un sistem de fortificații din care se pot distinge în prezent doar valul și șanțurile (asemănător unui castru). Planimetria orașului era organizată ortogonal, având ca reper cele două drumuri principale, *Cardo Maximus* (nord-sud) și *Decumanus Maximus* (est-vest), care se intersectau în fața forului.

Forum vetus, forum novum

Spre sfârșitul domniei lui Traian (116/117 p. Chr.), se finalizează construcția unui for (denumit de istorici *Forum Vetus*), realizat din piatră, de dimensiuni mai mari și așezat peste forul de lemn. Acesta păstrează poziția centrală în cadrul orașului, la intersecția *Cardo* cu *Decumanus*. Ulterior, în perioada împăratului Antoninus Pius (138-161 p. Chr.) acestui for de piatră i se aduc îmbunătățiri și se construiește spre sud un alt for, nou (*Forum Novum*).

Basilica

Forum vetus era alcătuit din mai multe încăperi, cea mai importantă fiind *basilica iudiciaria*. Așa cum îi spune și numele, aceasta servea activităților politice și în primul rând administrarea justiției.

Aeraria

În centrul basilicii se afla Curia, sediul senatului sau al ordinului decurionilor (*ordo decurionum*). Curia era totodată un sanctuar (*aedes*) închinat unei divinități. În cazul acesta, divinitatea tutelară era *Concordia ordinis*, personificarea bunei înțelegeri care se cuvenea să domnească în rândurile decurionilor. Sub curia au fost amenajate două încăperi subterane (*Aeraria*), cu funcția de camere de tezaur.

Carcer

În extremitățile vestică și estică ale bazilicii se află câte un tribunal. Ambele clădiri aveau aspectul unor temple. Cel de est a fost transformat într-un *Augusteum*, destinat cultului imperial. În subsolul tribunal-ului de vest a fost amenajată o închisoare (*Carcer*) pentru cel ce urma să fie judecat, în vreme ce deasupra se aflau judecătorii.

a) destinație și funcțiuni

Terenul pe care este amplasat monumentul istoric este teren cu **destinație specială** (TDS), iar din punct de vedere al destinației, poate fi încadrat în categoria **construcții administrative și social-culturale** (CAS). Destinația sitului este culturală, cu funcțiune mixtă, turistică și de cercetare.

Cele două monumente vor fi integrate în traseele de vizitare a sitului și vor fi direct accesibile vizitatorilor. De asemenea, acoperirile de protecție vor putea funcționa ca platforme de observație.

b) caracteristici, parametri și date tehnice specifice preconizate

Intervenția în regim de urgență trebuie să constea în lucrări temporare și reversibile, care să asigure protejarea vestigiilor până la punerea în operă a lucrărilor de conservare, restaurare și punere în valoare.

Lucrările de conservare și restaurare trebuie să adere la principiile curente ale intervenției asupra patrimoniului construit – minima intervenție, compatibilitatea, reversibilitatea (cât de mult se poate) și diferențierea – și să respecte exigențele tehnice specifice – utilizarea materialelor compatibile cu cele istorice și a tehnicilor de prelucrare și punere în operă care să le reproducă pe cele istorice, cu grijă extremă pentru detaliu și calitate a proiectării și execuției.

Detalierea acestor caracteristici va fi realizată în acord cu prevederile studiului istoric-arhitectural de fundamentare a intervenției, care va integra toate aspectele relevante, de la mediul natural, la aspectele arhitecturale ale monumentului istoric și la peisajul arheologic.

Cerințe specifice (enumerarea și caracteristicile sunt orientativă și pot suferi modificări argumentate), în raport cu cele trei planuri ale intervenției:

i) **intervenție de urgență**

- oprirea proceselor de degradare, protejarea ruinelor și punerea în siguranță, prin lucrări de sprijinire și de acoperire, temporare și reversibile;
- cele două obiective nu vor fi vizitabile până la realizarea lucrărilor de restaurare și punere în valoare;

ii) **conservare și restaurare**

Intervenții directe

Principii:

Modul de abordare a restaurării zidurilor ruinate trebuie definit pe baza unei metodologii de intervenție. Intervențiile propuse trebuie să se bazeze, acolo unde este posibil, pe folosirea materialelor și tehnicilor istorice sau a unora compatibile.

Intervențiile de conservare a ruinelor nu vor include lucrări de reconstrucție sau reconstituire, ci procedee de conservare adaptate modului de lucru antic, aplicate ruinelor existente – integrare a lacunelor, completare cu rol de protecție.

Obiective:

- conservarea materialelor și a alcătuirilor constructive, cu respectarea caracteristicilor istorice (materiale, elemente și alcătuiți constructive, tehnici de construcție);
- integrarea lacunelor în zidării și suprafețele de finisaj;
- completări cu rol de restabilire a integrității structurale și cu rol de protecție.

Intervenții indirecte

Principii:

Expunerea componentelor la mediul extern și necesitatea de a controla factorii care favorizează procesele de degradare a vestigiilor pot conduce la adoptarea de măsuri de intervenție asupra vecinătăților monumentelor și măsuri de protecție din categoria acoperirilor.

Apartenența componentelor vizate de proiect la ansamblul forului și conexiunile vizuale largi cu situl și cu peisajul arheologic și agro-pastoral fac necesare intervenții de amenajare și mediere.

Intervențiile din această categorie trebuie corelate cu funcția de interpretare și prezentare.

Obiective:

- acoperiri cu rol de protecție – minimale și integrate în peisajul arheologic; se vor prevedea doar dacă se dovedesc necesare, în urma studiilor de fundamentare;
- sistematizare verticală în proximitatea celor două componente, pentru îndepărtarea apelor;
- controlul vegetației în apropierea vestigiilor arheologice: în anumite situații, vegetația invazivă care pune în pericol monumentele trebuie eliminată și controlată ulterior intervenției.
- colectare și dirijare a apelor meteorice.

iii) interpretare și prezentare

Principii:

Asigurarea accesului și crearea de parcursuri de vizitare care să ofere elementele de siguranță și confort necesare, trebuie asociate cu funcția explicativă și interpretativă; astfel, tratarea suprafețelor, configurarea traseelor și alcătuirea căilor de circulație trebuie să contribuie nu doar la accesibilizare, ci și la explicarea monumentului;

Un alt nivel de valorificare este reprezentat de modul în care sunt prezentate informațiile: panouri sau reprezentări tridimensionale, machete ale monumentelor – în diferite faze și configurații documentate arheologic.

Obiective:

- integrarea celor două componente în circuitele de vizitare a sitului;
- diferențierea suprafețelor interioare față de cele exterioare, prin tratamente minimale;
- recuperarea și exprimarea fizică a nivelurilor de călcare antice, atât în spațiile subterane, *Carcer* și *Aeraria*, cât și în cele care le suprapuneau, tribunalul și curia;
- amenajare de platforme de observație, cu rol de explicitare a construcțiilor antice, prin recuperarea nivelului de călcare din principalele spații – tribunal, curia – și restabilire a relațiilor

- spațiale cu celelalte componente ale ansamblului și ale sitului (aceleași cu acoperirile cu rol de protecție);
- **signaletică și panotaje** – urmărind cerințele de claritate și lizibilitate, cu cele de discreție; corelate cu un program de interpretare și prezentare a întregului ansamblu al forului și cu concepția generală de interpretare și prezentare a sitului.
- c) nivelul de echipare, de finisare și de dotare, exigențe tehnice ale construcției în conformitate cu cerințele funcționale stabilite prin reglementări tehnice, de patrimoniu și de mediu în vigoare
- Pentru elementele sitului arheologic, intervențiile fiind limitate la conservare-restaurare și prezentare a vestigiilor, caracteristicile constructive – material, mod de prelucrare – vor fi cele existente, la care se adaugă – de ex. în cazul tratării suprafețelor de călcare – materiale neutre, care pot transmite informație și pot servi ca fundal pentru vestigiile autentice.
- Se va studia posibilitatea de a asigura accesibilizarea infrastructurii și informației pentru persoane cu dezabilități (fizică, senzorială, intelectuală).
- Elementele de rezistență și cele arhitecturale nou adăugate în procesul de conservare-restaurare vor urmări caracteristicile și tehnicile originale de prelucrare sau, în cazul unor structuri de protecție, se vor adopta soluții tehnice moderne, dar discrete;
- d) număr estimat de utilizatori
- Situl arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa este cel mai vizitat obiectiv din Județul Hunedoara și unul dintre cele mai vizitate situri arheologice din România. Numărul maxim anual de vizitatori a depășit în 2018 90 000. Este de așteptat ca după restaurarea obiectivelor cuprinse în proiect numărul de vizitatori să crească.
- e) durata minimă de funcționare, apreciată corespunzător destinației/funcțiunilor propuse
- În raport cu reglementările în vigoare privitoare la durata normală de funcționare a mijloacelor fixe (HG 2139/2004), în cazul sitului Ulpia Traiana Sarmizegetusa se poate considera că această perioadă este depășită. Prin intervențiile care se vor efectua se prelungeste durata normală de utilizare cu până la 20%, adică, pentru destinație culturală, 8-12 ani. Într-o privire realistă, durata de funcționare a componentelor vizate, cu amenajările și în configurația propusă prin proiect poate fi apreciată între 20 și 30 de ani. Se are astfel în vedere un interval maxim de timp până la care se apreciază că atât soluțiile constructive, cât și cerințele funcționale și modalitățile de prezentare și interpretare a ansamblului vor deveni perimate (apreciere care corespunde încadrării din HG 2139/2004, Anexa 1, grupa 1.6. – Construcții de locuințe și social-culturale, subgrupa 1.6.8. – Alte construcții de locuințe și social-culturale neregăsite în grupa 1.6.).
- Durata de funcționare depinde de executarea constantă a lucrărilor de întreținere și reparații curente, prevăzute prin proiect.
- Durata de viață a monumentului istoric este considerată nelimitată. Perspectiva abordării conservării patrimoniului cultural este cea a transmiterii valorilor protejate către viitor, fără termen de prescriere.

d) nevoi/solicitări funcționale specifice

Principalele solicitări funcționale specifice sunt cele impuse de protejarea corespunzătoare a vestigiilor, de cercetarea sitului și de prezentarea și punerea sa în valoare.

Protejarea vestigiilor: trebuie evaluate cu maximă exigență vestigiile vizate de proiect, în raport cu întreg ansamblul Forumului și cu situl arheologic, pentru a stabili categoriile de protecție corespunzătoare. Acestea pot varia între realizarea de construcții de protecție și adoptarea de măsuri minimale de protejare a suprafețelor și a terminației superioare a zidurilor. Construcțiile de protecție, acolo unde se dovedesc necesare, trebuie proiectate pentru a răspunde corelat cerințelor de protecție, rezistență, interpretare, estetică, integrare în peisaj. Pentru toate intervențiile se va studia și posibilitatea utilizării de acoperiri verzi și protecții vegetale ale coronamentelor (tip *soft capping*).

Vizitarea sitului: toate solicitările funcționale din acest capitol trebuie gândite în raport cu cerințele și așteptările actuale corespunzătoare unui sit vizitabil. Infrastructura de interpretare trebuie să cuprindă infrastructură fizică, constând în trasee de vizitare, panotaje, sisteme de expunere, dar și infrastructură virtuală și umană.

O condiție de bază a proiectului trebuie să fie creșterea accesibilității fizice și intelectuale a componentelor vizate și a sitului; se va studia posibilitatea prevederii unui circuit liber de bariere fizice, pentru vizitatori cu deficiențe locomotorii. De asemenea, se vor prevedea dispozitive de expunere și de interpretare pentru vizitatorii nevăzători.

- g) corelarea soluțiilor tehnice cu condiționările urbanistice, de protecție a mediului și a patrimoniului
- Intervențiile de conservare și punere în valoare a monumentului vor respecta următoarele principii: minimă intervenție, reversibilitate, compatibilitate, diferențiere. La acestea se adaugă criteriile care privesc autenticitatea și integritatea.
- Materialele și soluțiile tehnice utilizate vor fi acordate la caracteristicile și cerințele de protejare a mediului natural și a peisajului sitului arheologic.
- Vor fi respectate prevederile Legii 422/2001 și a Ordinului M.C. nr. 3765/2016.

- h) stabilirea unor criterii clare în vederea soluționării nevoii beneficiarului

Evaluarea proiectelor se va face în raport cu gradul în care se asigură conservarea, restaurarea și punerea în valoare a sitului, cu respectarea principiilor conservării patrimoniului arhitectural-arheologic, enunțate în tema de proiectare și prin tratarea corelată a valorilor culturale și naturale ale sitului.

Criteriile de evaluare vor fi:

- rigoarea și calitatea studiilor de fundamentare și gradul de cunoaștere a monumentului istoric și a amplasamentului;
- calitatea propunerilor de conservare și restaurare, elaborate în raport cu principiile și condiționările enunțate în tema de proiectare;
- calitatea argumentației și a soluțiilor propuse pentru scenariul funcțional;
- calitatea proiectului general de interpretare și prezentare a componentelor vizate, în raport cu o viziune și un scenariu de interpretare și prezentare a întregului sit;

- gradul de accesibilitate – fizică și intelectuală – asigurat prin proiect, fără a cauza pierderi de substanță sau de semnificație a elementelor constitutive.

2.4. Cadrul legislativ aplicabil și impunerile ce rezultă din aplicarea acestuia

Legislație națională

- Legea nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții
- Legea nr. 10/1995 privind calitatea în construcții
- Legea nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul
- Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice
- Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național
- Legea nr. 5/2000 privind aprobarea planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate
- Hotărârea Guvernului nr. 907/2016 privind etapele de elaborare și conținutul cadru al documentațiilor tehnico-economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice
- OMCC nr. 2483 / 12.12.2006 privind aprobarea Listei cuprinzând zonele de interes arheologic prioritar

Norme internaționale

- *Carta de la Veneția – International Charter for the Conservation and Restoration of Monuments and Sites* (ICOMOS, Veneția, 1964)
- *Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei* (Consiliul Europei, Granada, 1985; ratificată de România prin Legea nr. 157/1997)
- *Carta internațională privind gestionarea patrimoniului arheologic – ICOMOS Charter for the Protection and Management of Archaeological Sites* (ICOMOS, Lausanne, 1990)
- *Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic* (Consiliul Europei, La Valetta, 1992; ratificată de România prin Legea nr. 150/1997)
- *Convenția europeană a peisajului* (Consiliul Europei, Florența, 2000, ratificată prin Legea nr. 451/2002).
- *ICOMOS Charter – Principles for the Analysis, Conservation and Structural Restoration of Architectural Heritage* (ICOMOS, Victoria Falls, 2003)
- *Carta de la Enane – ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites* (ICOMOS, Quebec, 2008)

2.5. Documentații de urbanism, tehnice și economice aferente investiției (conținut minimal, completat cu cerințele HG 907/2016)

- a) Documentație de avizare a lucrărilor de intervenții (DALI)

În plus față de conținutul normat al acestei faze, documentația va cuprinde:

Studii și investigații de teren (bibliografice)

- Studiu istoric arhitectural-arheologic (definește modul de intervenție, conținut minimal: descrierea metodei de analiză, analiza evoluției istorice a sitului și a monumentelor studiate, date arheologice, analiză arhitecturală și constructivă, analiza stării de conservare, prezentarea restricțiilor și permisivităților de intervenție și a recomandărilor pentru proiectul de interpretare și prezentare a monumentelor);
- Relevu arhitectural: grafic (piese convenționale – planuri, elevații, secțiuni, detalii), Relevuul vestigiilor arheologice existente *in situ* va prezenta situația detaliată a monumentelor, etapizare/transformări; cartare detaliată a degradărilor;
- Studiu petrografic;
- Studiu geotehnic;
- Studiu topografic;
- Expertiză tehnică de rezistență;
- Alte studii considerate necesare.

Propuneri de intervenție

- Arhitectură: piese scrise, piese desenate – conform conținutului cadru, cu prezentarea detaliată a metodologiei de intervenție, prin planuri, segmente reprezentative de elevație și secțiuni, care să permită evaluarea propunerilor și calculul riguros al cantităților;
- Rezistență: evaluare a stării vestigiilor pe bază de încercări în teren (dacă se dovedesc necesare) și modelare teoretică, luând în considerare valorile monumentului istoric, inclusiv concepția structurală și tehnicile de construcție;
- Documentație economică.

b) Proiect tehnic de execuție (PTE) și detalii de execuție (DE) conform HG nr. 907/ 2016

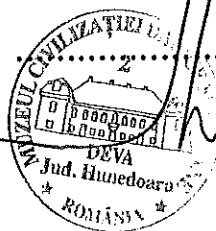
În plus față de conținutul normat al acestei faze, documentația va cuprinde:

- Proiect de arhitectură și de conservare-restaurare, cu prezentarea detaliată a tuturor intervențiilor asupra materiei monumentului istoric – tratamente curative și profilactice, integrări de lacune, completări – prin piese scrise și desenate detaliate (inclusiv toate elevațiile);

c) Documentație *as built*;

d) Documentație privind urmărirea comportării în timp și lucrări de întreținere.

Aprob
Beneficiar,
Muzeul Civilizației Dacice și Romane
Manager,
Liliana Țolas

Luat la cunoștință
Investitor,
Consiliul Județean Hunedoara
Președinte,
Mircea - Flaviu Bobora

Întocmit
Beneficiar,
Director,
Adriana Ardeu